

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Факультет філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха

Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

В. М. Каленич

ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА

Методичний посібник

для здобувачів спеціальності 061 Журналістика

Вінниця
2025

УДК 070.1 (075.8)

К 17

*Рекомендовано навчально-методичною комісією
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха (протокол № 1 від 18.08.2025 р.)*

Рецензенти:

Житарюк М.Г., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри зарубіжної преси та інформації Львівського національного університету імені Івана Франка;

Гандзюк В.О., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Каленич В.М.

Журналістська етика: Методичний посібник для здобувачів спеціальності 061 Журналістика. Вінниця: ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2025. 36 с.

У посібнику подано методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Журналістська етика» з урахуванням вимог кредитно-трансферної системи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Програмний матеріал структуровано у 2 тематичні розділи, кожен із яких містить практичну частину (питання для самоконтролю і завдання для практичних занять, самостійної роботи), список рекомендованої літератури й ін.

Для здобувачів III курсу спеціальності 061 Журналістика ступеня вищої освіти бакалавра.

УДК 070.1 (075.8)

© Каленич В.М., 2025

Передмова

«Журналістська етика» є однією з основних навчальних дисциплін у системі фахової підготовки студентів за спеціальністю 061 Журналістика ступеня вищої освіти бакалавра. **Мета** цієї навчальної дисципліни – сформуванню сучасне уявлення про основні етичні поняття, концепції, методи гуманістичної та власне професійної етики фахівця в галузі журналістики, виробити вміння та навички їх самостійно застосовувати в безпосередній практичній життєдіяльності.

Навчальна дисципліна забезпечує формування компетентностей, спрямованих на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №70/1 та визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722. Зокрема: ЦСР 4 «Якісна освіта» – через розвиток медіаграмотності, знань етичних стандартів журналістики та критичного мислення студентів; ЦСР 5 «Гендерна рівність» – через забезпечення рівного і збалансованого висвітлення подій, недопущення дискримінації та стереотипізації у медіа; ЦСР 10 «Зменшення нерівності» – шляхом формування відповідальної журналістики, яка враховує права вразливих і маргіналізованих груп населення; ЦСР 16 «Мир, справедливість і сильні інститути» – через розвиток культури етичного й професійного висвітлення подій, протидію дезінформації та маніпуляціям; ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку» – через співпрацю з медіа, громадськими організаціями та освітніми інституціями для підвищення стандартів журналістської діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні питання професійної етики, сучасні стандарти журналістської діяльності, специфіка професійної моралі та професійної поведінки журналіста, етичні принципи та моральні засади його світогляду і духовного світу.

Вивчення «Журналістської етики» передбачає засвоєння студентами **теоретичних знань**: 1) теоретико-методологічних засад та основних понять журналістської етики; 2) соціально-правових та морально-етичних норм діяльності журналіста; 3) етичних кодексів і стандартів у галузі журналістики; 4) систем регулювання порушень етичних вимог у друкованих, аудіовізуальних та онлайнових медіа в Україні та світі; та формування в них **практичних умінь**: 1) дотримуватися професійних етичних вимог: етичних принципів,

етичних норм, прав та обов'язків журналіста, журналістського етикету; 2) оцінювати і врегульовувати етичні проблеми діяльності медіа в сучасній соціально-комунікативній дійсності; 3) своїми матеріалами підвищувати моральну культуру аудиторії медіа; 4) уміти виявляти порушення етичних вимог у журналістській практиці, в опублікованих матеріалах; 5) дотримуватися журналістського етикету офіційного й неформального спілкування у професійній діяльності.

Фахові компетентності та результати навчання (за освітньо-професійною програмою):

1. Загальні компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК07. Здатність працювати в команді.

2. Фахові компетентності

ФК 01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.

ФК 04. Здатність організовувати й контролювати командну професійну діяльність.

ФК 06. Здатність до провадження безпечної медіадіяльності.

3. Результати навчання:

ПРН 01. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань.

ПРН 02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.

ПРН 03. Оцінювати свій чи чужий інформаційний продукт, інформаційну акцію, що організована й проведена самостійно або разом з колегами.

ПРН 07. Координувати виконання особистого завдання із завданнями колег.

ПРН 13. Передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціальнокомунікаційних наук.

ПРН 18. Використовувати необхідні знання й технології для виходу з кризових комунікаційних ситуацій на засадах толерантності, діалогу й співробітництва.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Журналістська етика» пов'язана із дисциплінами професійної підготовки («Основи журналістики», «Методика журналістської творчості», «Журналістський фах», «Теорія масової комунікації», «Соціологія масової комунікації», «Проблематика ЗМІ» й ін.) та із суміжними дисциплінами загальної підготовки («Філософія», «Політологія», «Правознавство», «Етика та естетика», «Психологія» тощо). Вони створюють систему ґрунтовних знань про етичні аспекти діяльності журналіста, етико-моральні принципи журналістики в сучасному інформаційному суспільстві.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. *Журналістська етика у системі загальної та професійної етики;*
2. *Моральна діяльність журналіста в сучасних соціокультурних умовах.*

Навчальним планом на вивчення дисципліни «Журналістська етика» передбачено 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 22 год., практичні заняття – 26 год., самостійна робота – 42 год. Вид підсумкового контролю – екзамен.

Розділ 1
ЖУРНАЛІСТСЬКА ЕТИКА У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ
ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Практичне заняття №1
Професійна етика: основні поняття і категорії

Питання для самоконтролю:

1. Етика в системі філософського знання. Етика і культура.
2. Мораль як форма суспільної свідомості. Мораль і право.
3. Основні концепції походження та історичного розвитку моралі.
4. Основні поняття моральної свідомості і категорії етики.
5. Сутність моральної самосвідомості та її основні поняття: совість, честь і гідність.
6. Специфіка професійної етики. Фахова моральність.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поясніть поняття: *звичай, традиція, табу, синкретизм, тотемізм, «золоте правило» моральності, теологія, гедонізм, гуманізм, альтруїзм, категоричний імператив, аморалізм, екзистенціалізм, прагматизм, егоїзм.*
2. Напишіть творчу роботу в довільному форматі про одну з моральних категорій (чеснот): *добро, щастя, задоволення, справедливість, совість, любов* або протилежне їм поняття.
3. Поміркуйте над проблемою: «Соціальні ідеали та моральні принципи нашого сучасника».

Література

1. Етика: навч. посіб. / За ред. В.О. Лозового. Київ: Юринком Інтер, 2007. 224 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
5. Малахов В.А. Етика : Курс лекцій: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 384 с.
6. Мовчан В.С. Історія і теорія етики: курс лекцій. Дрогобич : Коло, 2005. 483 с.

7. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Практичне заняття №2 *Журналістська аксіологія*

Питання для самоконтролю:

1. Найвищі моральні цінності людини як першооснови журналістської творчості.
2. Моральний вибір журналіста в ієрархії цінностей.
3. Професійні моральні цінності журналіста: свобода медіа, правдивість, об'єктивність, чесність, порядність, соціальна відповідальність.
4. Моральна свідомість журналіста та його позиція.
5. Журналіст у ринкових умовах. Конфлікт інтересів.
6. Моральні аспекти глобальних проблем сучасності та їх ролі в журналістській діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поясніть поняття: *ввічливість, толерантність, тактовність, чемність, делікатність, скромність, люб'язність, галантність, імідж, комільфо, моветон*.
2. Опрацюйте статтю, законспектувавши основні тези:
Кияниця І. Цілісність медіасистеми: перехрестя економіки, етики, культури та довіри // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2025. № 2. С. 44-52.
3. Підготуйтеся до дискусії: «“Жовта преса” як соціокультурний феномен», поміркуйте над проблемою моральної культури журналіста у виданнях такого типу.

Література

1. Етика: навч. посіб. / За ред. В.О. Лозового. Київ: Юринком Інтер, 2007. 224 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.

4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Пономаренко Л.Г. Моральні цінності в журналістській діяльності // Наукові записки Інституту журналістики. №41. С.153-156.
7. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Практичне заняття 3 *Журналістська мораль та етика*

Питання для самоконтролю

1. Моральні мотиви і ціннісні орієнтації у фаховій сфері масових комунікацій.
2. Моральні категорії у професійній діяльності журналіста.
3. Складові індивідуальної моральної культури журналіста.
4. Морально-етичні засади в роботі журналіста та його соціальна відповідальність.
5. Права та обов'язки журналіста в контексті норм етики.

Завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте основні категорії журналістської етики (професійний обов'язок, професійна відповідальність, професійна совість, професійна честь, професійний авторитет) та проблему морального вибору в системі журналістської діяльності.
2. Опрацюйте статті, законспектувавши основні тези:
Бондаренко І. С. Проблема журналістської етики в контексті освітніх та соціально-професійних трансформацій // Наукові записки Інституту журналістики. №52. С. 239-242.
3. Прокоментуйте гострі моральні проблеми в медіа: дифамація, компромат, жорстокість, насильство, скандали, „джинса” (замовний матеріал), чорний піар, втручання в приватне життя.

Література

1. Горчикова А. ЗМІ як важіль формування моральних орієнтирів в інформаційному суспільстві // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2018. Вип. 43. С. 84–88.

2. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилук. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
3. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
4. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
5. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
6. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
7. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.
8. Тимошик М. Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика // Український інформаційний простір. 2022. Число 1 (9). С.30-56.

Практичне заняття 4

Журналістська етика в демократичному суспільстві

Питання для самоконтролю

1. Гуманізм і свобода слова – демократичні критерії журналістської етики.
2. Ціннісні критерії журналістської етики демократичного суспільства та законодавство.
3. Принципи журналістської етики та контроль за їх дотриманням.
4. Діяльність журналістських організацій щодо регулювання професійної етики.
5. Етика стосунків у редакції. Корпоративна етика.

Завдання для самостійної роботи

1. Поміркуйте над проблемою співвідношення основних чинників реалізації свободи в сучасному світі (свобода слова, свобода волі, свобода совісті, свобода вибору).
2. Опрацюйте статтю, законспектувавши основні тези:
Бондаренко І.С. До проблеми духовно-морального статусу сучасної української журналістики // Наукові записки Інституту журналістики. №53. С. 152-155.

3. Висловте власну думку щодо теми: «Політика і мораль: діалектика гуманізму та демократії».

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О. Громадянський гуманізм – основа морального вибору демократичних журналістів України Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. Випуск 34. С. 123-129.
5. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
6. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
7. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб.. Київ: Знання, 2011. 351 с.
8. Шкляр В. Мас-медіа: Виклики нового століття. Київ: Грамота, 2003. 48 с.

Практичне заняття 5

Нормативне регулювання журналістської етики

Питання для самоконтролю

1. Етичні засади журналістської праці: західний досвід. Міжнародні документи із журналістської етики та їхні принципи.
2. Кодекси журналістської етики та відповідальність журналіста за порушення законодавства.
3. Етичні кодекси українського журналіста.
4. Інституційні та виробничі нормативно-етичні документи. Редакційні кодекси етики.
5. Діяльність Комісії з журналістської етики.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте основні документи з журналістської етики: Декларація принципів поведінки журналістів (Міжнародна федерація журналістів, 1954 р., 1986р.);

Міжнародні принципи професійної етики в журналістиці (ЮНЕСКО, 1983 р.);

Всесвітня Хартія свободи преси ООН (1987 р.);

Кодекс професійної етики українського журналіста (2002 р.);

Етичний кодекс українського журналіста (2004 р.);

Кодекс етики українського журналіста (2013р.).

2. Наведіть приклади порушень журналістської етики в сучасних медіа.

3. Опрацюйте статтю, законспектувавши основні тези:

Кодацька Н., Обласова О., Цветаєва О. Європейські стандарти етичних принципів у журналістиці // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2024. № 4. С. 49-56.

4. Опрацюйте і проаналізуйте:

Повноваження Комісії з журналістської етики // Практикум із журналістської етики: Навчальний посібник / В.Ф.Іванов, С.В.Штурхецький. Під ред. проф. В.Ф.Іванова. Київ: Комісія з журналістської етики, 2011. С.196-201.

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ.: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.
7. Сафроньєва Г. М. Журналістська етика в Україні: оцінно-модальний аспект // Наукові записки Інституту журналістики. №53. С. 332-334.
8. Шкляр В. Мас-медіа: Виклики нового століття. Київ: Грамота, 2003. 48 с.

Практичне заняття 6

Службова етика журналіста

Питання для самоконтролю

1. Поняття та особливості службової етики журналіста.
2. Професійний журналістський етикет. Етикет офіційного спілкування.
3. Мовленнєвий етикет журналіста. Правила вербального етикету.
4. Невербальний етикет журналіста у професійній діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте основні вектори взаємодії журналіста із соціальними суб'єктами та інституціями: журналіст – аудиторія, журналіст – суспільство, журналіст – влада, журналіст – джерело інформації, журналіст – герої публікації, журналіст – колеги.
2. З'ясуйте особливості ділового етикету в країнах Європи та Сходу, США. Визначте етику поведінки журналіста в міжнародній діяльності.

Література

1. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ. : Либідь, 1998. 475 с.
2. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
3. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007 246 с.
4. Плотніченко С.Р. Основи ділового етикету та протоколу: навчальний посібник. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с.

РОЗДІЛ 2

МОРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ

Практичне заняття 7

Етичні засади роботи журналіста з інформацією

Питання для самоконтролю

1. Загальні принципи роботи журналіста з джерелами інформації.
2. Етичні вимоги в процесі роботи з фактами і джерелами інформації.
3. Відповідність інформації дійсності. Робота з чутками.
4. Відокремлення фактів від коментарів.
5. Методи прихованого збирання інформації: метод «маски»; фабрикування інформації; плагіат; маніпулювання інформацією.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте статті, законспектувавши основні тези:
Битюк І. В. Моральна паніка в системі соціальних комунікацій: теоретичний аспект // Наукові записки Інституту журналістики. №50. С. 10-13.
2. Ділова гра. Сценарій: Ваш знайомий повідомляє, що володіє важливою інформацією, проте вимагає за неї певну винагороду. Розробіть кілька сценаріїв розв'язання проблеми. Розгляньте можливі варіанти розвитку ваших стосунків з інформатором за обома сценаріями. Які негативні наслідки для Вас особисто, редакції, суспільства може мати порушення вами етичних вимог?
3. Ознайомтеся з працею або перегляньте документальний фільм «Заповіді журналіста» Е.Фіхтеліуса. Підготуйтеся до обговорення основних вимог до роботи з інформацією.

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилук. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.

4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб.. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Практичне заняття 8-9

Журналіст і влада

Питання для самоконтролю

1. Журналіст і суспільство. Захист суспільної моралі в мас-медіа.
2. Взаємовідносини журналістики і влади в Україні.
3. Право на одержання інформації. Обов'язок державних органів надавати інформацію.
4. Права та обов'язки журналіста під час виборчих перегонів.
5. Вимоги до матеріалів, присвячених виборам.
6. Проблема замовних матеріалів («джинси») в українській політичній журналістиці.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте статтю, законспектувавши основні тези:
Зоріна О.С. Професійні журналістські стандарти в політичних виданнях // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2011. №3. С. 36-39
2. Наведіть приклади маніпулятивних технологій в українській журналістиці, пов'язані з політикою і владою.
3. Прокоментуйте поняття «сторожовий пес» демократії.
4. Напишіть аргументовану відповідь на одну із тем:
«Журналісти на виборах – неупереджені спостерігачі, вболівальники чи учасники»;
«Журналіст іде в політику. Чи може він при цьому залишатися журналістом?».

Література

1. Іванов В. Ф. Медіа та політреклама у дзеркалі закону. Київ, 2001.

2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Михайлова Ю.В., Нетреба М.М. Етична проблема розміщення замовних матеріалів у регіональних медіа // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2017. №4. С. 37-41.
7. Преса і влада. Київ, 2001.
8. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб.. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Практичне заняття 10 *Журналіст і безпека держави*

Питання для самоконтролю

1. Етичні засади журналістики в екстремальних ситуаціях.
2. Висвітлення катастроф і стихійних лих.
3. Висвітлення актів громадянської непокорності й етнічних конфліктів.
4. Висвітлення терористичних актів та воєнних дій.
5. Журналістська етика в умовах російсько-української війни: норми, правила, рекомендації.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте статтю, законспектувавши основні тези:
Нетреба М.М. «Екстремальна» журналістика на телебаченні: етичний аспект // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2016. №3. С. 114-118.
2. Наведіть сучасні приклади журналістської діяльності в екстремальних ситуаціях.
3. Опрацюйте розділ VI. *Заяви та рекомендації Комісії з журналістської етики* (Посібник з журналістської етики / [Куликов А., Кузьменко Л., Дворовий М., Дуцик Д., Куш Л.]. Київ:

Комісія з журналістської етики, 2023. С.66-120). Підготуйтеся до обговорення проблем висвітлення воєнних ситуацій.

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Посібник з журналістської етики / [Куликов А., Кузьменко Л., Дворовий М., Дуцик Д., Куш Л.]. Київ: Комісія з журналістської етики, 2023. 129 с.
7. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб.. Київ: Знання, 2011. 351 с.
8. Чернявська Л.В. Соціальна відповідальність медіа в умовах російсько-української війни // Держава та регіони: Серія: Соціальні комунікації. 2022. №3. С.59-65

Практичне заняття 11 *Журналістська деонтологія*

Питання для самоконтролю

1. Деонтологічні норми діяльності журналіста.
2. Системи контролю за дотриманням етичних норм.
3. Дотримання етичних норм в Україні.
4. Суспільна мораль і мас-медійна діяльність.
5. Мережева етика журналіста й культура українських онлайн-медіа.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте статтю:
Опока Ю. Як запровадити в українських медіа професійні стандарти? // Практикум із журналістської етики: Навчальний

посібник / В.Ф.Іванов, С.В.Штурхецький. Під ред. проф. В.Ф.Іванова. Київ: Комісія з журналістської етики, 2011. С 42-45.

2. Проаналізуйте кодекси журналістської етики різних держав (на вибір), порівняйте основні положення.

3. Опрацюйте статті, законспектувавши основні тези:

Полешко А. В. Ціннісні орієнтації сучасної гендерно маркованої періодики // Наукові записки Інституту журналістики. №53. С.180-182.

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
4. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
6. Михайлова Ю. В., Нетреба М. М. Етична проблема розміщення замовних матеріалів у регіональних медіа // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2017. №4. С. 37-41.
7. Перехейда В. В. Медіавплив на читацьку аудиторію як мотивація до аксіологічного вибору // Наукові записки Інституту журналістики. №47. С.159-163.
8. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб.. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Практичне заняття 12 ***Професійна діяльність журналіста й приватне життя людини***

Питання для самоконтролю:

1. Журналіст і життя людини. Висвітлення приватного життя.
2. Етика взаємодії журналіста з героєм публікації. Феномен соціальної оцінки персонажа.

3. Етичні принципи відображення дитячих образів у теле-, фотоматеріалах.
4. Поняття публічної персони. Висвітлення приватного життя публічних осіб.
5. Інформація про злочини та нещасні випадки: етичні аспекти.

Завдання для самостійної роботи

1. Поміркуйте над проблемами:
 - Чи сприяють утвердженню загальнолюдських сімейних цінностей українські телепроекти “Міняю жінку” (1+1), “Супермама” (СТБ), “Хата на тата” (СТБ) та ін. Обґрунтуйте свою думку.
 - Як би Ви оцінили моральний контекст проекту “Говорить вся країна” (1+1)?
 - Чи дотримуються журналісти етичних та етикетних правил професійної діяльності у процесі висвітлення приватного життя публічних осіб (“Життя відомих людей” (1+1), “Неймовірна правда про зірок” (СТБ), “Зіркове життя” (СТБ)?
2. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Мова ворожнечі як вияв дискримінації в медіа».

Література

1. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
2. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
3. Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: монографія. Львів: Світ, 1998. 412 с.
4. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
5. Копилова Л.А., Теодорська Л.І., Ягнюк Я.К. Особливості роботи журналістів із дітьми // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. 2017. Вип.12. С.86-90.
6. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.
7. Циховська Е. Наративні паттерни реаліті-шоу на українському телебаченні (на прикладі проекту «Одруження наосліп») // Наукові записки Інституту журналістики. 2025. №86(1). С. 74-82.

Практичне заняття 13

Етика реклами в медіа

Питання для самоконтролю:

1. Нормативне регулювання рекламної етики: основні джерела.
2. Поняття та види комерційної реклами в медіа.
3. Етичні принципи політичної реклами в медіа.
4. Етичні вимоги до теле-, радіореклами, реклами в Інтернет-медіа.
5. Етичні принципи коректності реклами. Неналежна реклама (недобросовісна, недостовірна, неетична).

Завдання для самостійної роботи

1. Прокоментуйте основні засади Закону України «Про рекламу» в контексті норм професійної етики.
2. Опрацюйте статті, законспектувавши основні тези:
Хавкіна Л.М. Етичні параметри рекламного світу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації». 2013. Вип.5. С. 73-76.

Література

1. Голік О. В. Класифікація видів реклами за критерієм етичності // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2014. №1-2. С.178-182.
2. Грицюта Н. М. Етика рекламної діяльності: навчальний посібник. Київ : Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка ; Харків : Оберіг, 2008 . 255 с. -
3. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
4. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ.: Вища школа, 2007. 237 с.
5. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник. Львів: ПАІС, 2007 246 с.
6. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ.: Знання, 2011. 351 с.
7. Международный кодекс рекламной практики. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_010

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Проаналізуйте один із видів медіа щодо дотримання морально-етичних норм і стандартів журналістської діяльності або порушення їх, аргументуючи конкретними прикладами з посиланням на джерело (газета, журнал, радіо- телепередача, інтернет-видання, портал тощо).

2. Проаналізувати публікації одного із джерел про етику журналістської діяльності або її порушення з відповідними посиланнями і датами за поточний рік:

- журнал «Журналіст України» (<https://surl.li/hzjfit>)
- сайт Комісії з журналістської етики (<https://www.cje.org.ua>)
- медіакритика (<https://www.mediakrytyka.info/>)
- детектор медіа (<https://detector.media/>)

Якщо в журналіста є совість, він не потребуватиме ніяких кодексів...

(Володимир Мостовий)

Без доступу до важливої інформації навіть геніальний журналіст чи дослідник не може сказати правди

(Володимир Здоровега).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник. Київ: Вища школа, 2007. 237 с.
2. Кузнецова О. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень: Монографія. Львів: Світ, 1998. 412с.
3. Кузнецова О. Д. Професійна етика журналістів: посібник. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
4. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 351 с.

Додаткова література

1. Аболіна Т. Г., Єрмоленко А. М. Етос і мораль у сучасному світі. Київ: ПАРАПАН, 2004. 200 с.
2. Бондаренко І. С. Проблема журналістської етики в контексті освітніх та соціально-професійних трансформацій // Наукові записки Інституту журналістики. №52. С. 239-242.
3. Етика: навч. посіб. / За ред. В.О. Лозового. Київ: Юринком Інтер, 2007. 224 с.
4. Етична журналістика: короткий посіб. за матеріалами тренінгів “Вивчення стандартів журналістської етики” / упоряд. С. Томіленко, Т. Бондаренко; Міжнародний фонд “Відродження”, Агентство з міжнародного розвитку США. Черкаси: Медіапрофесіонал, 2007. 56с.
5. Журналістика: словник-довідник / авт.-уклад. І.Л. Михайлин. Київ: Академвидав, 2013. 320 с.
6. Журналістська етика / укладач І. В. Хлистун : навч. посібник для студентів. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 211 с.
7. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / уклад. Т. Петрів [та ін.]; ред. О. Бондаренко, М. Гаврилюк. Київ: Нічлава, 2006. 100 с.
8. Каленич В.М. Проблеми журналістської етики в часописі «Журналіст України» // Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2018 р.) [наук. ред. В.М. Каленич]. Вінниця, 2018. С.38–43.
9. Кияниця І. Цілісність медіасистеми: перехрестя економіки, етики, культури та довіри // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2025. № 2. С. 44-52.

10. Кодацька Н., Обласова О., Цветаєва О. Європейські стандарти етичних принципів у журналістиці // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2024. № 4. С. 49-56.
11. Кодекс етики українського журналіста. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>
12. Корню Д. Етика засобів масової інформації / пер. з фр. С. Гринцевич. Київ: К.І.С., 2004. 130 с.
13. Кузнєцова Т.В. Аксіологічний підхід до мас-медійної комунікації // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2010. №2. С. 39-44.
14. Михайлова Ю.В., Нетребя М.М. Етична проблема розміщення замовних матеріалів у регіональних медіа // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2017. №4. С. 37-41.
15. Мовчан В.С. Історія і теорія етики: курс лекцій. Дрогобич : Коло, 2005. 483 с.
16. Пономаренко Л. Г. Моральні цінності в журналістській діяльності // Наукові записки Інституту журналістики. №41. С.153-156.
17. Пономаренко Л.Г., Бессараб А.О. Українські національні цінності та символи в сучасному українському та світовому інформаційно-комунікаційному просторі // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2022. № 3. С. 15-25.
18. Посібник з журналістської етики / Куликов А., Кузьменко Л., Дворовий М., Дуцик Д., Куш Л. Київ : Комісія з журналістської етики, 2023. 129 с.
19. Практикум із журналістської етики: Навчальний посібник / В.Ф.Іванов, С.В.Штурхецький. Під ред. проф. В.Ф.Іванова. Київ: Комісія з журналістської етики, 2011. 312 с.
20. Семен Н. Етично-професійний аспект діяльності журналіста в умовах інформаційної агресії // Теле- та радіожурналістика: зб. наук. праць. 2016. Вип.15. С. 58-62.
21. Сиваківський Я. Журналістські стандарти в умовах війни: позиція громадянина чи об'єктивний професіоналізм// Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2019. Вип. 45. С. 84-89.
22. Синчак Б. А. Деонтологія журналістської діяльності: виклики, дилеми, тенденції : дис. ... д-ра філософії : 061. Суми, 2023. 230 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91306>
23. Синчак Б. А. Механізм адаптації компонентів журналістської етики в професійній практиці журналістів-початківців // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2021. №3. С. 53–58.
24. Смірнов С. Медіастандарти та фактчекінг в контексті психологічних бар'єрів, глибинних переконань та традицій // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2023. Випуск 52-53. С. 122–135.

25. Старкова Г., Яресько К., Афанасьєва О. Етичні засади діяльності журналіста традиційних і нових медіа // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т. 32 (71) № 6(3). С. 177–181.
26. Терєбус О. Журналістська етика: теорія та практика // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2017. Вип. 42. С.85-190.
27. Хоменко Т. Толерантність ЗМІ в умовах кризових ситуацій // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2019. Вип. 45. С.343-350.
28. Чічановський А. А., Шкляр В. І. Світ інформації: Особистість, суспільство, держава. Київ: ВПЦ Київ. ун-ту, 1995. 316 с.
29. Ширченко Я.І. Журналістська етика: проблеми і концепції (світовий та вітчизняний досвід): автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. Київ, 2008. 16 с.
30. Шкляр В. І. Теорія і практика журналістської творчості: Конспект лекцій. Київ: ВПЦ Київ. Ун-ту, 1999. 318 с.

**Питання для самоконтролю
рівня засвоєння навчального матеріалу
із дисципліни «Журналістська етика»**

1. Етика в системі філософського знання, її роль у суспільстві.
2. Мораль як форма суспільної свідомості. Функції моралі.
3. Основні концепції походження та історичного розвитку моралі.
4. Основні поняття моральної свідомості й категорії етики.
5. Специфіка професійної етики. Фахова моральність.
6. Моральні мотиви і ціннісні орієнтації у фаховій сфері масових комунікацій.
7. Журналістська етика в системі наук. Етика і право.
8. Журналістська етика у системі загальної та професійної етики.
9. Специфіка і завдання журналістської етики.
10. Гуманізм і свобода слова – демократичні критерії журналістської етики.
11. Принципи журналістської етики та контроль за їх дотриманням.
12. Діяльність журналістських організацій щодо регулювання професійної етики.
13. Ціннісні критерії журналістської етики демократичного суспільства та законодавство.
14. Особливості й значення моральної культури медіа.
15. Складові індивідуальної моральної культури журналіста.
16. Особливості етикету журналіста. Мовленнєвий етикет.
17. Морально-етичні засади в роботі журналіста та його соціальна відповідальність.
18. Гострі моральні проблеми в медіа: дифамація, компромат, жорстокість, насильство, скандали, „джинса” (замовний матеріал), чорний піар, втручання в приватне життя.
19. Права та обов’язки журналіста в контексті норм етики.
20. Журналіст у ринкових умовах. Конфлікт інтересів.
21. Етика фрілансу.
22. Етична проблема псевдоніма.
23. Етика стосунків у редакції. Корпоративна етика.
24. Редакційний етикет і морально-психологічний клімат в редакції.
25. Кодекси журналістської етики та відповідальність журналіста за порушення законодавства.
26. Етичні засади журналістської праці: західний досвід.

27. Міжнародні документи із журналістської етики та їхні принципи.
28. Міжнародні принципи журналістської етики.
29. Кодекси етики українського журналіста.
30. Інституційні та виробничі нормативно-етичні документи.
Редакційні кодекси етики.
31. Загальні принципи роботи журналіста з джерелами інформації.
32. Етичні вимоги в процесі роботи з фактами і джерелами інформації.
33. Відповідність інформації дійсності. Робота з чутками.
34. Відокремлення фактів від коментарів.
35. Методи прихованого збирання інформації.
36. Журналіст і суспільство. Захист суспільної моралі в мас-медіа.
37. Журналіст і безпека держави.
38. Взаємовідносини журналістики і влади в Україні.
39. Право на одержання інформації. Обов'язок державних органів надавати інформацію.
40. Права та обов'язки журналіста під час виборчих перегонів.
41. Медійні аспекти виборчого законодавства.
42. Вимоги до матеріалів, присвячених виборам.
43. Деонтологічні норми діяльності журналіста.
44. Системи контролю за дотриманням етичних норм.
45. Журналіст і життя людини. Висвітлення приватного життя.
46. Інформація про злочини та нещасні випадки: етичні аспекти.
47. Етичні засади журналістики в екстремальних ситуаціях.
48. Журналістська етика в умовах російсько-української війни: норми, правила, рекомендації.
49. Етика реклами в медіа.
50. Журналістська етика на сторінках «Детектор медіа».

Критерії та методи оцінювання

Накопичувальна кредитно-трансферна система, що передбачає оцінювання здобувачів за всіма видами аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності (поточний, підсумковий контроль); усний екзамен, презентації, реферативні роботи, тестування.

Методи оцінювання: увесь перелік письмових, усних та практичних тестів/екзаменів, проектів, презентацій, портфоліо тощо, які використовуються для оцінювання успішності особи, яка навчається, і визнання досягнення результатів навчання освітнього компонента.

Методи контролю: усне опитування, оцінювання знань, умінь і навичок із тем, колоквиум за результатами самостійної роботи, контрольна робота.

Поточний контроль проводиться на усіх видах аудиторних занять (лекції, практичні, індивідуальні заняття), а також оцінюється самостійна робота, у тому числі й індивідуальні завдання, з кожної теми. Рівень знань здобувачів з дисципліни оцінюють за 100-бальною системою, контролюючи якість виконання: робота на практичному занятті (1 заняття – 3 бали), самостійна робота (1 заняття – 2 бали), ІНДЗ (5 балів), контрольна робота (5 балів).

Поточний контроль на усіх видах аудиторних занять реалізується такими методами: усного чи письмового опитування, виступів на практичних заняттях, підготовка та демонстрація презентацій тощо, проведення контрольних робіт, колоквиумів на інше.

Метод підсумкового оцінювання: усний екзамен.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо. Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг під час складання екзаменів та заліків (підсумкового контролю) за графіком екзаменаційної сесії. На підсумковий (семестровий) контроль (екзамен) із дисципліни рішенням кафедри відводиться 30 балів ЄКТС.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно з Критеріями оцінювання знань і вмінь студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за такими рівнями і критеріями:

Оцінка за шкалами ЄКТС, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнень студента
А 90-100 балів ВІДМІННО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; комплексом знань та вмінь, який характеризується системністю. Застосування знань здійснюється на основі самостійного цілеутворення, побудови власних програм діяльності. Здобувач проявляє нешаблонність мислення у виборі і використанні елементів комплексу знань, здатний самостійно і творчо використовувати набуті уміння відповідно до варіативних ситуацій навчання. Здобувач спроможний самостійно формулювати узагальнення та висновки, нові задачі, розв'язувати нестандартні задачі, ситуації. Навчально-пізнавальна активність обумовлена пізнавальними інтересами, мотивами саморозвитку і професійного становлення. Здобувач проявляє інтерес до актуальних проблем відповідного освітнього компонента, може під керівництвом викладача вибрати предмет наукового дослідження, проводити самостійну науково-дослідну роботу.	ВИСОКИЙ
В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні. Здобувач володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь. Застосування знань та вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих умінь або їх комплексів на розв'язування незнайомих задач, ситуацій. Навчально-пізнавальна активність стимулюється пізнавальними інтересами, продукт діяльності оцінюється як професійно значущий.	ВИСОКИЙ

С 75-79 балів ДОБРЕ	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях. Здобувач усвідомлює особливості навчальних задач, ситуацій тощо. Пошук способів їх розв'язання здійснюється за зразком. Здобувач спроможний аргументувати застосування певної методичної дії у ході розв'язування задач, ситуацій тощо. Навчально-пізнавальна активність стимулюється мотивами професійного становлення і пізнавальними інтересами.	ДОСТАТНІЙ
Д 60-74 балів ДОБРЕ	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових задач, ситуацій тощо. Однак процес самостійного розв'язування задач, ситуацій тощо потребує опори на зразок. Навчально-пізнавальна активність здобувачів є ситуативно-евристичною. Домінують мотиви обов'язку та особистого успіху. Використання засобів саморозвитку та самопізнання відбувається не усвідомлено.	ЗАДОВІЛЬНИЙ
Е 50-59 балів ДОСТАТНЬО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно.	НИЗЬКИЙ
Fx 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬ НО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, навчально-пізнавальна активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.	НЕЗАДОВІЛЬНО
F 0-34 балів НЕПРИЙНЯТ НО	Здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів. Виконання окремих методичних дій відбувається несвідомо, у більшості неправильно, навчально-пізнавальна активність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу.	

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота																					Підсумковий контроль (екзамен)	Загальна кількість балів	
Розділ 1 – 35 балів											Розділ 2 – 35 балів												
T1		T2		T3		T4		T5		ІНДЗ	T6		T7		T8		T9		T10				КР
<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>		<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>	<i>Ауд.</i>	<i>СР.</i>			
3	2	3	2	3	2	3	2	6	4	5	3	2	6	4	3	2	3	2	3	2	5	30	100

Шкала оцінювання: стобалова, ECTS, розширена

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за розширеною шкалою
		<i>Для екзамену, заліку, курсової роботи, практики</i>
90-100	A	ВІДМІННО
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ
75-79	C	ДОБРЕ
60-74	D	ЗАДОВІЛЬНО
50-59	E	ДОСТАТНЬО
35-49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО З МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ
1-34	F	НЕПРИЙНЯТНО З ОBOB'ЯЗКОВИМ ПОВТОРНИМ ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ

КОДЕКС ЕТИКИ УКРАЇНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА

У своїй діяльності Комісія базується на єдиному стандарті роботи – **Кодексі етики українського журналіста** – документі, що визначає основні морально-етичні орієнтири, яких журналіст має дотримуватися при виконанні своїх професійних обов'язків.

Кодекс ухвалений 24 квітня 2004 року на з'їзді журналістів – підписантів документу, а в останній редакції зі змінами – 4 жовтня 2013 року на з'їзді підписантів Кодексу.

Документ затверджено 12 грудня 2013 року на пленумі Національної спілки журналістів України (НСЖУ) та раніше – рішенням Комітету Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ).

Кодекс містить 19 статей. Вони написані на основі прав і свобод людини, викладених у Загальній декларації прав людини, Всесвітній Хартії свободи преси ООН, Декларації принципів поведінки журналіста Міжнародної Федерації журналістів, Конституції України та чинного законодавства.

Кодекс етики українського журналіста

<https://cje.org.ua/ethics-codex/>

1. Свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста.

2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.

3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи.

4. Висвітлення судових процесів має бути неупередженим щодо звинувачених. Журналіст не може називати людину злочинцем до відповідного рішення суду.

5. Журналіст не розкриває своїх джерел інформації, окрім випадків, передбачених законодавством України.

6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти і редактори повинні здійснювати кроки для перевірки

автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіо матеріалів, отриманих від представників загалу, фрілансерів, прес-служб та інших джерел.

7. Інформаційні та аналітичні матеріали мають бути чітко відокремлені від реклами відповідною рубрикацією.

8. Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу тощо, не повинна фальсифікувати зміст. Необхідно повідомляти аудиторію про подання відрепетируваних та реконструйованих новин.

9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить упередженість чи необґрунтовані звинувачення.

10. Точки зору опонентів, у тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

11. Не допускається таке вибіркове цитування соціологічних досліджень, яке призводить до викривлення змісту. Журналістські опитування громадян не повинні фабрикуватися з метою отримання наперед визначеного результату.

12. Журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо виявилось, що вона не відповідає дійсності

13. Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації. Журналіст при збиранні інформації діє в правовому полі України і може вдатися до будь-яких законних, у тому числі судових, процедур проти осіб, які перешкоджають йому в збиранні інформації. Використання негласних прийомів збирання новин допускається лише тоді, коли це необхідно для забезпечення достовірності або точності матеріалу. Такі прийоми можуть бути виправдані лише у разі, коли іншими способами зібрати інформацію неможливо.

14. Плагіат несумісний із званням журналіста.

15. Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або

коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики.

16. Журналіста не можна в службовому порядку зобов'язати писати чи виконувати будь-що, якщо це суперечить його власним переконанням чи принципам. Необхідно протистояти проявам зовнішнього втручання в контент – як безпосередньому тиску, так і діям, що мають непрямі ознаки такого втручання.

17. Незаконне отримання журналістом матеріальної винагороди чи будь-яких пільг за виконаний чи невиконаний журналістський матеріал є несумісним із званням журналіста. Журналіст не повинен використовувати службове становище в особистих цілях, з метою наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись прагненням догодити певним силам чи особам. Журналіст не має права використовувати фінансову інформацію до її оприлюднення з метою власного збагачення.

18. Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми. Журналіст та редактор повинні мати обґрунтовані підстави для висвітлення приватного життя неповнолітньої особи (осіб) та дозвіл на це від її батьків чи опікунів. Неприпустимим є розкриття імен неповнолітніх (або вказування ознак, за якими їх можна розпізнати), які мали відношення до протизаконних дій, стали учасниками подій, пов'язаних із насильством.

19. Свідоме порушення норм журналістської етики є абсолютно несумісним з професійною журналістикою, піддається громадському осуду, може бути підставою для позбавлення прес-карти чи членства в професійних спілках та НСЖУ. Розгляд конфліктних ситуацій етичного та професійного характеру здійснює Комісія з журналістської етики.

13 лютого – Всесвітній день радіо

Всесвітній день радіо відзначається з ініціативи міжнародної організації ЮНЕСКО щорічно 13 лютого.

Всесвітній день дитячого телебачення і радіомовлення

Щороку в першу неділю березня усі провідні теле- і радіокомпанії світу надають ефір дітям та дитячим програмам. Святкову дату оголосили представники Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Канні у квітні 1994 року.

3 травня – Всесвітній день свободи преси

Свято вільних засобів масової інформації відзначається щорічно з 1992 року з ініціативи представників незалежної преси країн Африки, схвалено Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури (ЮНЕСКО). Саме 3 травня 1991 року в столиці Намібії представники незалежної преси країн Африки ухвалили «Віндхукську декларацію», у якій містився заклик до урядів держав світу забезпечувати свободу преси та її демократичний характер. У декларації підкреслювалося, що найважливішою складовою частиною будь-якого демократичного суспільства є вільна, плюралістична й незалежна преса. 1993 року Генеральна Асамблея ООН прийняла рішення проголосити 3 травня Всесвітнім днем свободи преси (рішення 48/432 від 20 грудня).

17 травня – Всесвітній день інформаційного суспільства

Професійне свято працівників інформаційної сфери проголосили на честь телеграфістів 17 травня 1865 р., коли в Парижі було підписано першу міжнародну Телеграфну угоду і засновано Міжнародний Телеграфний союз («International Telegraph Union»). Під сучасною назвою проголошено спеціальною Резолюцією ООН 27 березня 2006 р.

День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження України

День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження відзначається в Україні згідно з Указом Президента № 563/99 від 25 травня 1999 року, щорічно в останню суботу травня.

Першою українською друкарнею можна вважати краківську друкарню Швайпольта Фіоля, в якій у 1491 році з'явилися перші книги, надруковані кирилицею. Друкарня Фіоля видавала книги для України та суміжних країн, вона почала видання книг на кирилиці в

тій формі, яку продовжили друкарні в Україні. Першу друкарню в Україні заснував у Львові Іван Федоров-Федорович. Вона діяла протягом 1573-1575 рр., а першою виданою на українських землях книгою став «Апостол» (в 1574 р.), який історично започаткував розвиток друкарства в Україні.

6 червня – День журналіста України

День журналіста – це професійне свято працівників засобів масової інформації. Щорічно відзначається в Україні 6 червня – в день прийняття Спілки журналістів України в 1992 році до Міжнародної федерації журналістів. Відповідний Указ Президента України № 251/94 був підписаний 25 травня 1994 року на підтримку ініціативи делегатів I Всеукраїнського з'їзду редакторів газет і журналів.

2 липня – Міжнародний день спортивного журналіста

День спортивного журналіста відзначається щорічно 2 липня. У цей день 1924 року в Парижі була утворена Міжнародна асоціація спортивної преси (АІПС), яка сьогодні об'єднує майже півтори сотні національних спілок.

17 серпня – День заснування Пулітцерівської премії

17 серпня 1903 року Джозеф Пулітцер заснував одну з найбільш престижних нагород з літератури, журналістики, музики. У своєму заповіті Пулітцер, який ще за життя став іконою американської публіцистики, жертвував два мільйони доларів Колумбійському університету. Медіа-магнат хотів, щоб ці гроші пішли на створення вищої Школи журналістики і премії для американських журналістів. «Я займався журналістикою усе життя і впевнений, що вона найсильніше впливає на людський розум. Мені хотілося б зробити цю професію привабливою для сильної духом і розумної молоді, а також допомогти тим, хто вже присвятив себе журналістиці, допомогти набутти високих моральних і професійних якостей».

Колумбійська Школа журналістики була заснована через рік після смерті Пулітцера, а премію почали вручати у 1917 році. Лауреатами Пулітцерівської премії були Р. Бредбері, Ю. О'Ніл, В. Фолкнер, Е. Хемінгуей та ін.

8 вересня – Міжнародний день солідарності журналістів

Міжнародний день солідарності журналістів (англ. International Day of Journalists' Solidarity) – інтернаціональний день солідарності журналістів, кореспондентів і репортерів, який відзначається по всій планеті щороку 8 вересня, було проголошено в Бухаресті в 1958 році за рішенням IV конгресу Міжнародної організації журналістів (МОЖ) –

найстарішого і найбільшого інтернаціонального журналістського об'єднання у світі. За задумом депутатів конгресу, в цей день журналісти всіх країн і видань повинні демонструвати світу свою згуртованість, особливо у справі захисту своїх прав.

Дата для проведення цього міжнародного дня була вибрана не випадково. Саме в цей день у 1943 році в Берліні був страчений фашистами чехословацький журналіст, літературний і театральний критик, публіцист, активіст чехословацької компартії Юліус Фучик, заарештований гестапо разом із шістьма іншими членами визвольного руху у квітні 1942 року. Навіть у нацистських катівнях Юліус не залишив професію і встиг написати книгу «Репортаж з петлею на ший» (чес. Reportáž psaná na oprátce), за яку був посмертно в 1950 році удостоєний Міжнародної премії Миру.

27 жовтня – Всесвітній день аудіовізуальної спадщини

У зв'язку з необхідністю пошуку альтернативних способів фіксації інформації та збереження вже існуючих аудіовізуальних документів, у 2005 році на 33-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО було затверджено резолюцію, в якій 27 жовтня проголошувалось Всесвітнім днем аудіовізуальної спадщини (World Day for Audiovisual Heritage).

Найбільшою архівною установою, покликаною забезпечити збереженість аудіовізуальної спадщини в Україні, є Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного. Надбанням архіву є виняткова колекція аудіовізуальних документів другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.ст. на різних носіях, у якій налічується понад 485 тис. одиниць зберігання.

16 листопада – День працівника радіо, телебачення і зв'язку України

Свято встановлено в Україні «...на підтримку ініціативи працівників радіо, телебачення та галузей зв'язку України...» згідно з Указом Президента України «Про День працівників радіо, телебачення та зв'язку» від 11 листопада 1994 року № 667/94.

Історія свята розпочалася 16 листопада 1924 року, коли у Харкові в ефір вийшла перша в Україні радіопрограма. Відтоді журналісти та працівники сфери радіо відзначали цей день як професійне свято. Нині ж до них долучилися телевізійники, представники інтернет-ЗМІ. Цей день відзначають і фахівці зв'язку, що забезпечують роботу телефонних мереж і таких важливих на сьогодні мереж Інтернет-зв'язку.

21 листопада – Всесвітній день телебачення

17 грудня 1996 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй проголосила 21 листопада новим міжнародним святом – Всесвітнім днем телебачення, що було закріплено в резолюції ООН № A/RES/51/205. Дату щорічного проведення цього свята було вирішено прив'язати до дня проведення першого Всесвітнього телевізійного форуму ООН. Державним структурам усіх країн було запропоновано відзначати цей день, активно обмінюючись телевізійними передачами та програмами, які присвячувалися б таким проблемам, як соціальний і економічний розвиток, проблемам миру і безпеки, а також розширенню культурного і міжнаціонального обміну.

Всесвітній день інформації

В останню п'ятницю листопада відзначається Всесвітній день інформації (World Information Day), який щорічно проводиться від 1994 року за ініціативою Міжнародної академії інформатизації (MAI), що стала генеральним консультативним органом в Економічній та Соціальній радах ООН та Світового інформаціологічного парламенту (ВІП). Так, у цей день у 1992 році був проведений перший Міжнародний форум інформатизації.

30 листопада – Міжнародний день захисту інформації

1988 року американська Асоціація комп'ютерного обладнання оголосила 30 листопада Міжнародним днем захисту інформації (англ. Computer Security Day). Саме цього року було зафіксовано першу масову епідемію хробака, якого назвали за іменем його творця – Морріса. Саме тоді фахівці задумалися про необхідність комплексного підходу до забезпечення інформаційної безпеки.

Встановивши Міжнародний день захисту інформації, Асоціація прагнула в такий спосіб нагадати всім про необхідність захисту комп'ютерної інформації та звернути увагу виробників і користувачів обладнання та програмних засобів на проблему безпеки. Відтоді цього дня з ініціативи Асоціації відбуваються міжнародні конференції з питань захисту інформації.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Розділ 1. <i>Журналістська етика у системі загальної та професійної етики</i>	6
Практичне заняття 1.....	6
Практичне заняття 2.....	7
Практичне заняття 3.....	8
Практичне заняття 4.....	9
Практичне заняття 5.....	10
Практичне заняття 6.....	12
Розділ 2. <i>Моральна діяльність журналіста в сучасних соціокультурних умовах</i>	13
Практичне заняття 7.....	13
Практичне заняття 8-9.....	14
Практичне заняття 10.....	15
Практичне заняття 11.....	16
Практичне заняття 12.....	17
Практичне заняття 13.....	19
Список рекомендованої літератури.....	21
Питання для самоконтролю.....	24
Критерії та методи оцінювання.....	26
<i>Кодекс етики українського журналіста</i>	30
<i>Календар журналіста</i>	33